

Voorwoord

Er bestaan reeds vele boeken die gaan over het doen van praktijkonderzoek. Waarom dan nog een boek? Omdat we merken dat leraren (in opleiding), intern begeleiders, schoolleiders en lerarenopleiders behoefte hebben aan een echt praktisch boek. Een uitgave waarin niet de methodologische aanpak centraal staat (die gekopieerd lijkt te zijn van wetenschappelijke opleidingen), maar waarin de praktijk centraal staat. Een uitgave waarin je leert om onderzoek te doen samen met je collega's. Een uitgave die gebruik maakt van kennis over leerprocessen van leerlingen en professionals. Een uitgave die ontstaan is in de praktijk, in de samenwerking tussen achttien basisscholen en het Lectoraat voor Leiderschap in Onderwijs en Opvoeding. Een uitgave die helpt om niet iets extra's erbij te doen, maar die versterkt waar je al aan werkt. Een uitgave die je helpt om op een onderzoekmatige wijze te werken aan het verder ontwikkelen van je eigen praktijk. Een werkboek met échte praktijkvoorbeelden.

Bij dit boek zijn werkbladen opgenomen waarmee je direct aan de slag kunt. De werkbladen zijn digitaal beschikbaar op de website van de uitgever (zie de QR-code verder in dit boek). We hebben goede ervaringen opgedaan met het werken met de werkbladen in het schoolleiderslab, een vierjarig traject waarin de schoolleiders en intern begeleiders van Stichting Prisma Almere, een schoolbestuur voor primair onderwijs, samen werken en leren aan de ontwikkeling van een lerende cultuur. We dragen deze publicatie op aan Meindert Eijgenstein, de bestuurder van Stichting Prisma Almere, die dit traject mogelijk heeft gemaakt. Dankzij zijn bevoegenheid, zijn bestuurlijke lef en de wil om leerprocessen op alle niveaus in de organisatie te stimuleren is het schoolleiderslab mogelijk geworden.

Inleiding

Onderzoekmatig werken aan onderwijsontwikkeling draagt bij aan beter onderwijs en het leren van onderwijsprofessionals en kan ook nog eens erg leuk zijn. In het eerste jaar van het schoolleiderslab, een vierjarig traject bij Prisma, een middelgroot schoolbestuur voor primair onderwijs, werkten schoolleiders en intern begeleiders van achttien scholen aan de verdere ontwikkeling van hun onderzoekmatig handelen gericht op het verder ontwikkelen van hun onderwijs. Het stellen van goede vragen helpt voorkomen dat je meteen in actie schiet.

Een belangrijke eerste stap bij onderzoekmatig handelen is het formuleren van de onderzoeksvraag. Dit dwingt je om als schoolleider en als team een pas op de plaats te maken: wat is er nu eigenlijk aan de hand? Wat willen we te weten komen? Het helpt je om eerst het probleem goed te verkennen en pas daarna aan oplossingen te werken. In werkbijeenkomsten hebben schoolleiders en intern begeleiders onder begeleiding van Loes van Wessum, een van de auteurs van deze publicatie, gewerkt aan verschillende fases in een onderzoek, namelijk het in kaart brengen van het probleem, de formulering van de onderzoeksvragen en de wijze waarop ze de gegevens zullen verzamelen. De onderzoeksvragen waren alle gericht op het primaire proces, het verbeteren van een specifiek domein binnen taal of rekenen. Ze deden dit door stap voor stap aan de slag te gaan en elkaar te bevragen en door feedback te krijgen op de formuleringen van de onderzoeksvraag en het nadenken over de wijze van dataverzameling.

In dit boek zijn voorbeelden van de onderzoeksvragen van de scholen opgenomen. We hebben werkbladen ontwikkeld als leidraad en houvast waarmee de schoolleiders en de intern begeleiders aan de slag konden. Deze ingevulde werkbladen zijn als voorbeelden in het boek opgenomen.

Deze publicatie is vooral bedoeld als praktisch hulpmiddel bij het doen van praktijkonderzoek in de basisschool, gericht op het primaire proces. We hebben het geschreven voor schoolleiders, intern begeleiders, managementteams in het (speciaal) basisonderwijs, die onderzoekmatig willen werken aan schoolontwikkeling, maar we zijn ervan overtuigd dat ook leraren (in opleiding) en lerarenopleiders er gebruik van kunnen maken. Als lezer kun je zelf beslissen met welke werkbladen je aan de slag wilt gaan. Je zult merken dat elke stap je weer nieuwe ideeën geeft en zorgt voor het aanscherpen van je onderzoeksvraag en de wijze waarop je gegevens verzamelt.

We hopen dat de lezer net zoveel plezier hieraan ontleent als de schoolleiders en intern begeleiders uit ons traject en dat het boek bijdraagt aan zelfvertrouwen en de motivatie om onderzoekmatig te werken.